

УДК 7.011.26:687.1-053.2(477)

НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ У ПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ ДИТЯЧОГО ОДЯГУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: МИСТЕЦЬКА ВАРТІСТЬ СТИЛІСТИЧНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ

Наталія КОРОЛЬ

*Львівський державний коледж легкої промисловості,
Київський національний університет технологій та дизайну,
вул. Вороного, 6, Львів, Україна, 79000,
e-mail: natalyakorolv@mail.ru*

Проаналізовано інтерпретації народних традицій у дитячому одязі, який виготовляють на промислових підприємствах сучасної України. Зокрема, звернуто увагу на особливості стилізації кроїв, форм та декору народного костюма в сучасному одязі для дітей різних вікових категорій; окреслено функціональні та художні особливості складових дитячого одягу для широкого вжитку з огляду доцільності їхнього продукування та, відповідно, мистецької вартості.

Ключові слова: народні традиції, дитячий одяг, стилістичні інтерпретації.

Проблематику інтерпретації народних традицій у сучасному одязі для дітей неодноразово висвітлювали провідні історики, етнографи [3], мистецтвознавці [4], зокрема значний внесок у дослідження інтерпретації національних традицій у сучасному костюмі для дітей із позиції художньо-асоціативного бачення внесла відома українська учена Т. Ніколаєва в своїх наукових працях останніх десятиліть [1; 2]. Чимало уваги функціональним, гігієнічним та психологічним характеристикам дитячого одягу приділили науковці, соціологи, психологи, меншою мірою – мистецтвознавці. Відтак, проблематика актуальності впровадження національних традицій у сучасне моделювання дитячого костюма в Україні та їх мистецької вартості має безпосереднє практичне значення.

У 1990-х роках із здобуттям Україною незалежності, актуальною стала проблематика промислового виробництва дитячого одягу, адже порушилися усталені системи впровадження в масове виробництво модних тенденцій, налагоджені в радянський період у 1970–1980-х років.

У радянському виробництві дитячого одягу повоєнних років утвердилася чітка ієрархічна схема проектування одягу провідними фахівцями Будинків моделей одягу, проекти яких обов'язково узгоджували з Центральним будинком моделей у Москві, який відповідно передавав свої ескізи моделей одягу на узгодження з “Укрлегпромом”, науково-дослідним інститутом для оцінювання рівня якості та перспективи майбутнього впровадження у промислове виробництво. Чітко регламентували також витрати на матеріали та їх якість, процеси зменшення економічних затрат на виробництво тощо. При цьому художники-модельєри значну увагу приділяли не лише зовнішнім естетичним ознакам дитячого одягу,

а й дотримувалися специфіки конструювання дитячого одягу згідно гігієнічними, віковими та психологічними нормами.

Уніфікація вузлів і деталей, що застосовувалась при розробленні моделей дитячого одягу давала змогу максимально механізувати працю робітників, на думку провідних спеціалістів галузі, сприяла підвищенню продуктивності праці, поліпшенню якості продукції. Окрім чіткої системи впровадження модних тенденцій у конструювання дитячого одягу в легку промисловість за посередництвом “Укршвейпрому”, щорічні зміни у моделюванні дитячого одягу популяризувалися завдяки публікаціям модних альбомів та листівок з моделями і викрійками дитячого одягу. Це давало можливість пересічним громадянам шити дитячий одяг в домашніх умовах, таким способом одягати дітей “модно”.

Відтак, перед новоствореною українською промисловістю, що лише починала діяти в умовах ринкової конкуренції, постало питання налагодження власної лінії розвитку промислового виробництва дитячого одягу як з урахуванням якісних загальносвітових модних тенденцій, так і зі збереженням національних традицій. Показовою у проектуванні та майбутньому виготовленні дитячого одягу в радянській Україні 1960–1980-х років була система стандартизації та уніфікації конструктивних основ дитячого одягу.

Продовжуючи традиції моделювання дитячого одягу в незалежній Україні в 1990-х роках, як загалом у моделюванні одягу, так і в розвитку дитячої моди, на наше переконання, можна простежити певний сплеск індивідуалізму, що прийшов на зміну масовим модним тенденціям з виокремленням індивідуальної творчої манери дизайнера, авторською модою, що принесло вагомий позитивні результати в розвиток сучасної моди в Україні.

На жаль, негативним наслідком порушення усталеної системи моделювання дитячого одягу в Україні у 1990 – на початку 2000-х років були втрачені зв’язки дизайнерів із масовим виробництвом, особливо в пошитті дитячого одягу, що негативно відобразилося на впровадженні модних тенденцій дитячої моди серед широкого кола споживачів.

Загалом можна виокремити два незалежні вектори розвитку дитячої моди в сучасній текстильній індустрії: масове виготовлення дитячого одягу на діючих текстильних підприємствах і комбінатах та індивідуальна авторська мода для дітей, яку пропонують провідні українські дизайнери моди. Щоправда, потрібно акцентувати увагу на тому факті, що здебільшого майстри високої моди в сучасній Україні апелюють до інтерпретацій народних традицій в ансамблях дитячого святкового одягу, натомість, меншою мірою це стосується повсякденної дитячої моди.

Зокрема традиційну українську вишивку активно впроваджують у промислове трикотажне виробництво дитячого одягу невеликі текстильні підприємства, наприклад трикотажна фабрика ВАТ “Софія” м. Бровари (Київщина), виготовляючи дитячі святкові сорочки, жупани тощо. Згадана трикотажна фабрика, заснована під Києвом ще 1963 року, а в 1993 році реорганізована у Відкрите акціонерне товариство з новітнім технологічним устаткуванням для трикотажного виробництва.

Широкий асортимент трикотажних виробів, які виготовляють сьогодні на фабриці, містить і високоякісні вироби дитячого одягу. Головним у впровадженні народних традицій у сучасне трикотажне виробництво стало копіювання автентичних першовзорів традиційних вишиванок із різних історико-етнографічних районів України та їх фотографічне перенесення на площину трикотажного виробу.

Найбільшу частку на ринку дитячої продукції фабрики становлять дівчачі та хлопчачі трикотажні сорочки, декоровані імітацією вишивки за традиційними усталеними схемами – на горловині та обшлагах рукавів. Крій цих виробів також зберігається традиційний: тунікоподібний з відрізним рукавом для хлопчачих та дівчачих сорочок та розширений із рукавом типу “реглан” для дівчаток. Відповідно, візерунок у таких зразках розміщується за формою та наслідує архаїчні прототипи. Для широкого кола споживачів дизайнери фірми пропонують певні новачки у спрощенні кольорової гами та її зведенню до кількох контрастних тонів: білого, червоного та чорного; білого, блакитного та синього; чорного, червоного та помаранчевого тощо. Орнаментальні композиційні схеми, запропоновані до тиражування, здебільшого, будуються на фрагментах стрічкових лінійних геометричних орнаментів, що формують різні поєднання ромбоподібних мотивів різного розміру та лінійного потрактування, споріднених із вишивками західних регіонів України. Більшою спорідненістю із традиційною вишивкою центральних та східних регіонів України вирізняються зразки трикотажних сорочок для дівчаток, декоровані реалістичними рослинними орнаментами зі стилізованих галузок калини у поєднанні із листям дуба та спіралеподібними завитками.

Подібно дизайнери трикотажної фабрики “Софія” інтерпретують народні традиції у поясному одязі для дітей. Зокрема, провідні функціональні характеристики вирізняють короткі, до колін, вовняні спіднички для дівчаток без застібок, зручні для одягання та повсякденного носіння. Декор таких виробів формується за двома схемами: поперечне чередування гладких та орнаментованих смуг по всій формі спіднички, що уподібнює виріб до традиційних запасок та обгорток із західних областей України, зокрема Гуцульщини та Буковини; та декор у вигляді орнаментальної смуги, що розташовується по подолу спіднички та переходить вертикально до пояса, нагадуючи центральноукраїнську плахту та спосіб її пов’язування. Колорит згаданих виробів варіюється відповідно до загальної гами та будується на співставленні контрастних за тоном кольорів. До асортименту складових дитячого святкового костюма художники фабрики залучають також безрукавки-кабати, за формою та декором тотожні традиційним виробам народних майстрів Гуцульщини. Відтак, яскравого червоного кольору кабати для хлопчиків та дівчаток декорують геометричним, ромбоподібним, орнаментом із вкрапленнями “баранячих ріжок”, кіл, трикутників яскравих насичених помаранчевих і зелених кольорів.

Для дівчаток підліткового віку дизайнери підприємства “Софія” урізноманітнюють асортимент завдяки осучасненню крою сорочки на основі туніки, та більш вільному розміщенні декору, зберігаючи при цьому традиційну орнаментику.

Але, загалом, у цих зразках спостерігається певна тенденція до функціональної стилізації кроїв традиційних форм дитячого одягу, спрощення традиційних орнаментальних схем та тонального насичення кольорової гами.

У більшості випадків, технологи, дизайнери підприємства “Софія” обмежуються лише копіюванням декору традиційної української вишивки, не трансформуючи народних первозорів.

Цілком інший підхід до інтерпретації народних традицій у сучасному жіночому та дівочому одязі пропонують дизайнери одного з найпотужніших трикотажних підприємств, що функціонують сьогодні в Україні – “Дому моди” “RITO”. Модний будинок трикотажного одягу, заснований 1992 року на основі співпраці Тетяни

Абрамової та дизайнера Олени Дерев'янка з метою якісного проектування, виготовлення та тиражування трикотажних виробів на основі поєднання традицій та найновіших техніко-технологічних прийомів виготовлення трикотажу класу "Люкс".

Упродовж багаторічної діяльності колектив підприємства залучає до співпраці відомих дизайнерів та двічі на рік пропонує для продажу на український та міжнародний ринок колекції "прет-а-порте" жіночого трикотажного одягу. Відтак, у результаті творчих пошуків дизайнера Ганни Панченко у співпраці з конструкторами та технологами підприємства влітку 2011 року до тиражованого виробництва була представлена літня колекція трикотажного одягу "Лісова пісня", інспірована етнічними мотивами. Весь модельний ряд колекції виконаний винятково з натуральних матеріалів: бавовни, шовку, віскози та вовни, характерних для традиційного народного одягу. Широкий асортимент суконь, тунік, сарафанів та комбінезонів за формою та кроєм спроектований на основі сучасних модних тенденцій з урахуванням вікових та гендерних особливостей крою.

Ще однією визначальною особливістю колекції ансамблів дівочого одягу з трикотажу за народними мотивами стала імітація фактури та текстури домотканого волокна, що надало виробам виразного етнічного звучання. Більшість костюмів колекції декоровані цитатами – зразками традиційної народної вишивки багатьох історико-етнографічних районів України, здебільшого, скомпонованої на основі ромбоподібних геометричних орнаментальних мотивів. Кольорова гама колекції, зазвичай формується на поєднанні білого, червоного та синього кольорів – кольорів традиційної української вишиванки. Їх поєднання в одному ансамблі варіюється від поєднання близьких за тоном колористичних рішень до експериментальних контрастних варіацій. Також дизайнери підприємства завдяки акцентним вкрапленням насичених блакитних та жовтих тонів намагаються надати виробам актуального модного звучання.

Інтерпретацію етнічних мотивів для дівчаток підліткового віку, яку пропонують дизайнери модного будинку моди "Ріто" умовно можна розділити на кілька груп згідно з джерелами творчої інтерпретації. Частину творчих інспірацій становлять фрагменти геометричних орнаментальних композицій, що запозичені із традиційної вишивки західноукраїнських історико-етнографічних районів.

Зокрема, основу композиції складають лінійні візерунки, побудовані на основі чергування великих ромбоподібних орнаментальних форм, подекуди, доповнених завершеннями у вигляді так званих "баранячих різок", "павучків", тощо. Лінійний ритм орнаментальних форм за тоном та кольором узгоджується із конструктивною та тональною ритмікою форми костюма. Лінійні ромбоподібні візерунки по-різному чином підкреслюють специфіку крою плаття та подекуди виконують не конструктивні, а лише декоративні функції. Дизайнери будинку моди "Ріто", наголошуючи на якісних характеристиках трикотажу із натуральних волокон, як правило, звертаються до лаконічних облягаючих силуетних вирішень та розміщують орнаментальний декор фризом у нагрудній частині плаття, узгоджуючи тональні та колористичні особливості моделі.

Святкові трикотажні ансамблі, що складаються із блузи та спідниці, декорують традиційним способом, характерним для оздоблення народної вишиванки. Наприклад трикотажна блуза білого кольору облягаючого силуету, в нагрудній частині декорована вставкою зі симетрично розташованих ромбоподібних

орнаментальних мотивів синього червоного та чорного кольорів, та вертикальними фризовими орнаментальними вставками по всій довжині рукавів. Гармонізація декору всіх складових ансамблю досягається завдяки декоруванню прямого крою спіднички боковими вертикальними орнаментальними композиціями.

Вишуканості та гармонійності святковим ансамблям будинку моди “Ріто” надає використання контрастного темного декору на світлому тлі виробу та навпаки – світлих лінійних візерунків на темному фоні трикотажу благородних натуральних кольорових відтінків. Наприклад, орнаментальні смуги лінійних візерунків світлих тонів декорують сукню темно-синього кольору приталеного силуету. Декор розташовують традиційно в нагрудній частині сукні та фризом по низу плаття. Орнаментальні композиційні схеми будують на основі ритмічного чергування ромбоподібних мотивів, за кольором та тоном узгоджених зі загальною тональною та кольоровою гамою. В основі орнаментальної форми – ромб, розчленований дрібними трикутними та прямокутними елементами, запозичений із традиційного мистецтва мешканців підкарпатських та карпатських етнографічних регіонів України. Узгодженість ансамблю костюма досягається завдяки функціональним доповненням – аксесуарам – торбинці та прикрасам, що повторюють засоби декорування головних складових виробу.

Подібну композиційну схему декорування на основі фризового лінійного розміщення декору пропонують дизайнери будинку “Ріто” і для вирішення окремих складових костюма: спідниць, блуз, тунік найрізноманітніших форм та кроїв, сезонних модних силуетів. Орнаментальні смуги у вигляді ромбоподібних мотивів подекуди виконують декоративну функцію, або ж виступають у ролі формуючої доміантної складової крою плаття для дівчаток. Формотворчими характеристиками вирізняються етнічні мотиви, використані для конструктивного моделювання ліфа плаття для дівчаток, де провідний орнаментальний мотив ромба слугує доміантою композиційної будови нагрудної частини виробу. Колористична гармонізація декору формується на контрастному співставленні червоно-синьої вишивки у верхній частині плаття та однотонної охристої спіднички. Подібно дизайнери використовують народну вишивку в наступних моделях колекції, засадничо акцентуючи на доміантних мотивах, що мають конструктивне та формотворче значення, зокрема, незмінною залишається композиційна будова облягаючого ліфа плаття з двома ромбоподібними орнаментальними мотивами в нагрудній частині та відрізний низ у вигляді спідниці, форма якої, продиктована найновішими модними тенденціями кльошованого, рівного чи трапецієподібного силуету. Орнаментальні композиції, що використовують дизайнери, залишаються незмінними, з центральним ромбоподібним мотивом, у який вписані елементи хрестів, трикутників, трикутних шевронів тощо. Незмінною також залишається кольорова гама трикотажного декору, що формується на основі традиційної вишиванки, зокрема червоно-синього позитивно-негативного віддзеркалення.

Більшою ошатністю та вишуканістю вирізняються жіночі плаття та ансамблі одягу для дівчаток, запроєктовані в будинку моделей “Ріто”, які моделюють на засадах зіставлення натурального волокна-вовни, сірого кольору нитки та виваженого декору ахроматичного спектра, де етнічні мотиви у вигляді орнаментальної смуги із ритмічно повторюваних ромбів використовують як декоративні вставки в деталях крою плаття. Новаторськими модними тенденціями

вирізняються тут динамічні асиметричні силуети суконь, конструкція, форма та різноманітні силуети плаття.

Продовженням етнічної тематики в моделюванні модного плаття для підлітків-дівчат можуть слугувати дизайнерські розробки будинку “Ріто”, де використовуються прямі цитати, запозичені з елементів традиційного костюма, зокрема пояси-крайки, що доповнюють дівочі ансамблі плаття вільного крою, або ж ткани смугасті вставки, що формують конструктивні доміанти композиції жіночої сукні, наприклад шевроноподібний трикутний ліф модного силуету плаття. Також в орнаментативній декору можна простежити типові смугасті візерунки, побудовані на ритмічному чергуванні гладких та орнаментованих смуг контрастного за тоном та кольором навантаження. Композиційним акцентом, що посилює звернення до народних традицій у вказаному типі трикотажних жіночих ансамблів одягу виступають численні китиці (кутаси), які окреслюють декоративне звучання композиції.

Цілком іншу лінію джерел творчих інспірацій народних традицій у моделюванні для дівчаток підліткового віку пропонують дизайнери “Ріто”, апелюючи до рослинної орнаментики “Петриківського розпису”. Основу композиційної структури багатьох варіантів композиційних ансамблів згаданої тематики становить фризова композиція, побудована на основі ритмічного чергування рапортів, укладених із реалістично потрактованих галузок, плодів та листя калини, інспірованих кращими зразками народних розписів із відомого осередку народного мистецтва “Петриківка” у Полтавській області України. Творчі інспірації дизайнерів будинку “Ріто” у наслідуванні реалістичних мотивів традиційного розпису, на відміну від першоджерел, обмежилися триколірним (червоним, сірим, чорним) вирішенням орнаменту у трикотажному полотні для одягових ансамблів. Дизайнери досить вдало варіативно використовують декоративні орнаментовані фризи для конструктивних та стилістичних характеристик молодіжних жіночих ансамблів. Колорит ансамблів також варіюється в межах контрастної за тоном обмеженої гами кольорів: сірого, чорного, червоного. Так, фризова композиція із орнаментованих галузок калини творить основу ліфу плечової частини прямого плаття та преходить у декорування короткого рукава у тиражованих моделях для підлітків і виступає домінантою декоративних характеристик моделі. Подекуди, для підсилення динамічного звучання конструктивної форми костюма, дизайнери будинку моди “Ріто” звертаються до шевроноподібних декоративних орнаментальних вставок у бокові частини крою тунікоподібного плаття за класичним зразком перев’язування на пояській частині плаття орнаментованої традиційної хустки. Подібні зразки прямого використання форми та декору народної хустки й до сьогодні спостерігаємо в дитячому “етнодизайні” серед широкого загалу, особливо в осередках традиційного мистецтва по всій Україні, зокрема в с. Петриківці Полтавської області, коли хустка складається удвоє та нею оперезується стан дівчинки. Подібно моделюють плечові складові верхнього одягу для дівчаток, де форма хустки складається удвоє, та робиться отвір у горловій частині, що формує чотирикутну накидку – домітанту дитячого костюма, інспірованого народними мотивами. Відтак, прямі цитати орнаментальних мотивів, форм, складових традиційного костюма знаходять безпосереднє втілення в аматорських, стихійних дизайнерських розробках, що є актуальними та активно впроваджуються в сучасний функціональний простір.

Отже, актуальним завданням у процесі розвитку народних традицій у сучасній українській дитячій моді вважаємо налагодження активної співпраці між професіоналами, що пропонують якісну інтерпретацію традиційного мистецтва в сучасному дизайні, та текстильними підприємствами, що можуть піднести на новий якісний рівень масове виготовлення модного дитячого одягу.

Список використаної літератури

1. *Ніколаєва Т. О.* Дослідження розвитку асоціативного підходу до проектування дитячого одягу / Т. О. Ніколаєва // Легка промисловість. – 2007. – № 1. – С. 54.
2. *Ніколаєва Т. О.* Український костюм. Надія на ренесанс / Т. О. Ніколаєва. – К. : Дніпро, 2005. – 320 с.
3. *Сидорович С. Й.* Використання в сучасному одязі елементів традиційного вбрання / С. Й. Сидорович // Народна творчість та етнографія. – 1963. – № 2. – С. 14–20; іл.
4. *Тищенко В.* Використання народних традицій у сучасному дитячому костюмі / В. Тищенко // Народний костюм як виразник національної ідентичності: збірник наукових праць / за ред. д-ра мист-ва М. Селівачова. – К. : ТОВ “ХІК”, 2008. – 310 с., іл.

Стаття надійшла до редколегії 12.09.2014
Прийнята до друку 21.10.2014

FOLK TRADITIONS IN INDUSTRIAL PRODUCTION OF CHILDREN CLOTHING IN MODERN UKRAINE: ARTISTIC VALUE OF STYLISTIC INTERPRETATIONS

Natalia KOROL

*Lviv state College of light industry,
Kyiv National University of Technologies and Design,
str. Voronogo, 6, Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: natalyakorol@mail.ru*

This article analyzes the interpretations of folk traditions in the children's clothing manufactured at industrial enterprises of modern Ukraine, in particular, draws attention to the styling features kroil, shapes and decorative folk costumes in contemporary clothing for children of different ages; outlines the functional and artistic features of the components of children's clothing for the consumer considering the appropriateness of their production and, consequently, the value of art.

Key words: traditions, children's clothing, stylistic interpretation.